

Svarta arbetsinkomster

Beräkningar baserade på Skatteverkets revisioner
åren 2017-2022

En rapport från Skatteverkets analys- och dataenhet

16 december 2024

Rapportnummer: 2024:14

Rapportnummer: 2024:14
Diarienummer: 8-3199399

Skatteverket

Postadress: 205 30 Malmö
Telefon: 0771-567 567
Epost: skatteverket@skatteverket.se
www.skatteverket.se

Damián Migueles Chazarreta

E-post: damian.migueles.chazarreta@skatteverket.se
Telefon: 010-574 16 53

John Källström

E-post: john.kallstrom@skatteverket.se
Telefon: 010-573 17 32

Förord

Syftet med denna rapport är att undersöka hur svartarbetet fördelar sig mellan olika juridiska former och branscher samt hur det har utvecklats jämfört med Skatteverkets tidigare skattning från 2020.

Rapporten, som också analyserar svartarbetets totala omfattning i ekonomin, har tagits fram vid Skatteverkets analys- och dataenhet av John Källström och Damián Migueles.

Vi har fått värdefulla synpunkter från Johan Södersten, Ludvig Von Zeipel, Jonas Ångström och experter från Skatteverkets analysenhet. Rapportens analys och slutsatser svarar dock Skatteverkets analys- och dataenhet för.

Sundbyberg i december 2024

Patric Hägglund, tf chef analyssektionen

Sammanfattning

Oredovisade arbetsinkomster, eller vad som ibland brukar benämnas ”svarta” arbetsinkomster eller ”svartarbete”, är ett problem i dubbel bemärkelse: skatteintäkter uteblir samtidigt som osund konkurrens skapas på de marknader där svartarbete förekommer.

I denna rapport uppskattas de svarta arbetsinkomsterna baserat på ändringar som följt av Skatteverkets revisioner under perioden 2017-2022. Det svartarbete som undersöks är därmed enbart den delen av svartarbetet som går att upptäcka med Skatteverkets revisioner. Analysen innefattar uteslutande ändringar av arbetsinkomster. Det vill säga ändringar av löner till anställda inom olika företagsformer eller ändringar i över- eller underskott för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag. Ändringarna uppgår under perioden till 800 miljoner kronor i genomsnitt per år. För hela ekonomin kan detta räknas upp till 97 miljarder kronor i oredovisade inkomster per år. Som andel av BNP motsvarar detta 1,9 procent och som andel av de totala arbetsinkomsterna motsvarar det 5 procent. I Skatteverkets rapport om svartarbete för perioden 2010-2016 var motsvarande siffror 900 miljoner kronor i ändringar per år, uppräknat till 91 miljarder kronor i oredovisade arbetsinkomster per år, vilket då motsvarade 2,3 procent av BNP och 6 procent av de totala arbetsinkomsterna (Skatteverket, 2020).

I Skatteverkets tidigare rapport från 2006 hittades merparten av svartarbetet bland enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag (Skatteverket, 2006). För perioderna 2010-2016 och 2017-2022, som huvudsakligen jämförs i denna rapport, står aktiebolag med en lönesumma mellan 1 och 5 miljoner kronor i stället för den största delen av det totala svartarbetet. Därutöver finner analysen att svartarbetet, som andel av redovisade arbetsinkomster, har ökat något för flera branscher i tjänstesektorn. Däremot har denna andel minskat inom byggindustrin, som tidigare haft en hög andel svartarbete. Byggbranschen har stor betydelse för resultatens, då det är den femte största branschen i termer av lönesumma. Andelen svartarbete minskar även något för de övriga fyra branscherna med störst lönesumma, som tillsammans med byggbranschen driver minskningen av de totala svarta arbetsinkomsterna.

Förändringar i urvalskriterier och inriktningen på Skatteverkets revisioner mellan mätperioderna, innebär att uppskattningarna är osäkra och de bör därför tolkas med försiktighet. Därmed går det inte heller att med säkerhet fastställa huruvida svartarbetet som andel av BNP har minskat jämfört med Skatteverket (2020). Rapporten utgör en del av det arbete Skatteverket genomför för bedömningen av omfattningen av svartarbetet i ekonomin.

De viktigaste resultaten från analysen är:

- Svartarbetet för hela ekonomin uppskattas till 97 miljarder kronor i oredovisade inkomster per år. Som andel av BNP motsvarar detta 1,9 procent, vilket är något lägre än för perioden 2010-2016. Ett fåtal stora branscher förklarar hela skillnaden (*bygg, verksamheter inom juridik mm. och stödtjänster företag* samt i kategorin *övrig parti- och detaljhandel*). Beräkningarna är dock behäftade med stor osäkerhet och jämförelser över tid ska tolkas med försiktighet.
- Likt Skatteverkets tidigare rapporter är andelen uppskattade svarta arbetsinkomster fortsatt höga i ett antal branscher inom tjänstesektorn, såsom *hårvård och skönhet, taxi, restauranger och barer, övriga personliga tjänster* och *bilvård*.
- Regelefterlevnaden bland företag med stor lönesumma är överlag god. Ett minskat svartarbete bland dessa företag får dock ett stort genomslag på det totala svartarbetet i ekonomin. Kostnadseffektiviteten av åtgärder för bättre regelefterlevnad inom denna grupp av företag kan därför anses vara hög.

Innehållsförteckning

1	Inledning	5
2	Tidigare uppskattningar av svartarbetets omfattning.....	6
3	Datakällor och databeskrivning	8
3.1	Datakällor	8
3.2	Databeskrivning	8
4	Metod	10
4.1	Uppräkning av svartarbete från urval till population	11
4.2	Osäkerheter i beräkningen av de svarta arbetsinkomsterna ..	13
5	Resultat.....	15
5.1	Svartarbete inom olika företagstyper.....	16
5.2	Svartarbete inom olika branscher.....	20
6	Avslutande diskussion	27
7	Referenslista	30
	Bilaga 1. Tabeller	32
	Bilaga 2. Svartarbete och skattefelet	36
	Bilaga 3. Beräkning av inkomstbas för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare av handelsbolag	38
	Bilaga 4. Branschanalys av aktiebolag med lönesumma mellan 1-5 miljoner kronor	40

1 Inledning

Enligt Skatteverkets årliga attitydundersökning bland företag har andelen företag som instämmer i påståendet att det förekommer svarta löner i den egna branschen minskat från 12 procent 2019 till 9 procent år 2023 (Skatteverket, 2024). Samtidigt angav 13 procent av tillfrågade svenska privatpersoner i Eurobarometer 2019 att de har anledning att misstänka att de köpt varor och tjänster där det kan ha förekommit svarta inkomster och 44 procent angav att de känner någon som någon gång arbetat svart (Eurobarometer, 2020). Även om dessa undersökningar är informativa och säger något om hur företag och privatpersoner uppfattar omfattningen av svartarbete i den svenska ekonomin, säger de mindre om den faktiska omfattningen eller hur svartarbetet fördelar sig över ekonomin.

Denna rapport syftar till att uppskatta det totala svartarbetet i ekonomin samt att analysera hur svartarbetet fördelar sig mellan företagsformer och branscher. Att mäta svartarbetet är både svårt och förenat med osäkerhet. Dels på grund av att det är svårt att upptäcka, dels på grund av att det är svårt att uppskatta omfattningen i ekonomin. Dessutom är de data som utgör underlag för analyserna (Skatteverkets revisioner) varierande i antal och urvalskriterier över tid, vilket medför osäkerheter i skattningarna. Uppskattningarna som redovisas i denna rapport bör därför ses som en del av det arbete Skatteverket genomför för bedömningen av omfattningen av svartarbetet i ekonomin.

Nationalräkenskaperna delar upp den svarta eller oregistrerade ekonomin i illegal respektive svart ekonomi. Den *illegala* ekonomin omfattar aktiviteter som är förbjudna enligt svensk lag, såsom koppleri, drogförsäljning och smuggling av alkohol och tobak samt illegalt spel. Den illegala ekonomin förekommer inte i några register och kan inte uppskattas med hjälp av Skatteverkets revisioner. Den *svarta* ekonomin avser inkomster som utgår från lagliga aktiviteter som borde redovisas och beskattas i Sverige, men som varken, delvis eller i sin helhet, redovisas eller beskattas. Medvetna strategier såsom skatteflykt och skatteundandragande kan vara orsaker till svarta inkomster. Men även oaktsamhet och ofrivilliga fel, såsom en missuppfattning mellan skattebetalarens syn på vad som bör beskattas och skattelagstiftningen, kan leda till utebliven redovisning.

Skatteverket har sedan 2006 i ett antal rapporter undersökt omfattningen av oredovisade arbetsinkomster i den svenska ekonomin baserat på de ändringar som följt av myndighetens revisioner. I Skatteverket (2006) skattades de svarta inkomsterna med hjälp av revisioner som avsåg inkomståren 1995 till 2003. De svarta inkomsterna beräknades då till 71 miljarder kronor per år, vilket motsvarade knappt 3 procent av BNP. I Skatteverket (2020) undersöktes omfattningen av svartarbete för inkomståren 2010 till 2016, dock med en

annan metod.¹ För denna period beräknades de svarta inkomsterna uppgå till 91 miljarder kronor per år, vilket motsvarade 2,3 procent av BNP. Denna rapport syftar till att, med en i stort sett likadan metod som i Skatteverket (2020), uppdatera dessa siffror baserat på revisioner som genomförts för inkomståren 2017 till 2022. De svarta arbetsinkomsterna uppskattas, under den undersökta perioden, uppgå till 97 miljarder kronor i genomsnitt per år, vilket motsvarar 1,9 procent av BNP. Beräkningarna är dock behäftade med osäkerhet och det går inte att fastställa att de jämförelser över tid som presenteras i rapporten speglar den underliggande trenden för svartarbetet.

Revisionen är ett av många verktyg som Skatteverket har till sitt förfogande för att stävja och upptäcka svartarbete. Med revisionsverktyget går det att hitta en del av de fel som leder till att inkomster inte redovisas. Exempelvis är det i allmänhet möjligt att upptäcka när privata kostnader för ägare eller anställda tagits upp som kostnader i en näringsverksamhet, i stället för att betalas av den enskilde. Ett annat exempel är när Skatteverket bedömer att en tjänsteinkomst felaktigt tagits upp inom annat inkomstslag med lägre beskattning. Dessa fel utgör troligtvis merparten av de fel som är kontrollerbara med Skatteverkets tillgängliga metoder och som utgör underlaget för de beräkningar som redovisas i denna rapport. Andra oredovisade inkomster (exempelvis ersättningar som betalas kontant utan fakturaunderlag) kan vara svårare att hitta i revisioner och faller därmed sannolikt utanför analysen i denna rapport.

Storleken på de svarta inkomsterna har stor betydelse för det så kallade skattefelet – skillnaden mellan den skatt som skulle ha blivit fastställd om alla skattebetalare redovisade alla sina verksamheter och transaktioner korrekt och den skatt som i praktiken fastställs. I denna rapport görs ingen bedömning av skattefelet, men ett viktigt led inom Skatteverkets arbete med skattefelet är att kartlägga svartarbetet.²

2 Tidigare uppskattningar av svartarbetets omfattning

Storleken på den svarta ekonomin uppskattas i flera länder, antingen av deras statistikmyndigheter eller av andra organisationer. För att göra detta finns flera olika metoder, som ger skiftande resultat. Ett exempel på skattningar med olika ekonometriska metoder för ett urval av länder görs av Medina och Schneider (2017). För Sverige varierar deras skattningar av den svarta ekonomin med

¹ Hade samma metod tillämpats som i Skatteverket (2006) hade svartarbetet som andel av BNP varit någorlunda konstant. Se Skatteverket (2020) för en diskussion.

² Se Bilaga 2. Svartarbete och skattefelet för en diskussion om varför inget skattefel har beräknats i denna analys.

mellan 3,7 och 15,7 procent av BNP beroende på valet av metod. Viktigt att understryka är att det i dessa skattningar ingår både delar som inte är kontrollerbara med revisioner och den illegala ekonomin. Det är därmed förväntat att deras skattningar blir högre än de som redovisas i denna rapport.

Andra studier som använder sig utav så kallade makroekonomiska metoder (se mer om makroekonomiska metoder under delavsnittet Metod) ger även de varierande uppskattningar av svartarbetets omfattning i Sverige. Den metod som framförallt kommit till användning benämns disponibel-inkomstmetoden. I metoden jämförs de inkomster hushållen använder för konsumtion och sparande enligt nationalräkenskaperna med vad som faktiskt rapporteras på inkomstdeklarationer, kontrolluppgifter och i företagets bokföring. Skillnaden mellan dessa två serier kan ses som en approximation av hushållens oredovisade inkomster. Den första studien av detta slag genomfördes av Hansson (1984), där redovisades att den svarta ekonomin i Sverige utgjorde mellan 5,4 och 8,3 procent av BNP år 1978 och mellan 4,2 och 7,0 procent år 1981. I samband med en uppföljning av skattereformen 1990-1991 uppskattade Tengblad (1994) att den svarta ekonomins omfattning minskat från 5,4 procent av BNP år 1980 till 4,6 procent år 1991. År 1996 uppskattades svartarbete utgöra 5 procent av BNP (Malmer m.fl., 2002; SOU, 2002). Under 2010-talet genomförde Gyomai och Van de Ven (2014) och Dybka m.fl. (2014) ett antal uppskattningar med makroekonomiska metoder. Deras resultat uppskattar svartarbetets andel av BNP inom intervallet 3,0–6,5 procent av BNP.³

Till skillnad från ovannämnda studier, som använder sig av aggregerade data, har Skatteverket, utifrån uppgifter om ändringar till följd av revisioner, beräknat omfattningen av svartarbete i Sverige i två tidigare rapporter. Den första uppskattningen av svartarbetet i Sverige som baserades på revisioner, presenterades i bilaga 9 av rapporten 2006:4 "*Svartköp och svartjobb i Sverige*" (Skatteverket, 2006). Det underlag rapporten använde sig av var revisioner riktade mot förvärvsinkomster mellan åren 1995 och 2003 och de totala svarta inkomsterna i hela ekonomin beräknades då till 71 miljarder kronor i genomsnitt per år för denna period. I rapporten noteras också att småföretag, som drivs som enskild näringsverksamhet och handelsbolag, hade en relativt stor andel svarta inkomster i relation till redovisade inkomster. Dessa företag stod också för mer än hälften av de totala svarta inkomsterna i ekonomin.

Skatteverkets rapport från 2006 följdes, 2020, upp av rapporten "*Svarta arbetsinkomster: beräkningar baserade på Skatteverkets revisioner*" (Skatteverket, 2020). Precis som i föreliggande rapport, baserades analysen i denna rapport på revisioner som föranlett ändringar av löner till anställda inom olika

³ Se Persson (2002) för en mer utförlig diskussion.

företagsformer eller ändringar i över- eller underskott för enskilda näringsidkare samt fysiska personer som är delägare i handelsbolag. Resultaten visade att de svarta arbetsinkomsterna uppgick till 91 miljarder kronor per år för perioden 2010 till 2016. Detta motsvarade 2,3 procent av BNP och 6 procent av de totala arbetsinkomsterna. Till skillnad från rapporten från 2006 visade rapporten från 2020 att en större del av det totala svartarbetet fanns inom aktiebolag med en lönesumma mellan 1 och 5 miljoner kronor medan andelen svartarbete uppskattades till att vara något mindre bland enskilda näringsidkare och handelsbolag.

3 Datakällor och databeskrivning

I detta avsnitt beskrivs de revisioner, under perioden 2017-2022, som används för analysen samt hur de förhåller sig till revisioner genomförda under perioden 2010-2016.

3.1 Datakällor

Skatteverket genomför efterkontroller, revisioner, på olika skatter och inkomstslag. Analysen i denna rapport har som syfte att identifiera oredovisade arbetsinkomster för fysiska personer. Underlaget innefattar därmed revisioner av löner till anställda, över- eller underskott för enskilda näringsidkare samt inkomster för fysiska personers som är delägare i handelsbolag. Några av dessa revisioner resulterar i ändringar av redovisad inkomst. På samma sätt som i Skatteverkets rapport från 2020 definieras en ändring som en variation av den skattepliktiga inkomsten (lön eller över- eller underskott av näringsverksamhet för enskilda näringsidkare och fysiska delägare i handelsbolag) till följd av en av Skatteverket genomförd revision. Ändringen definieras som den slutliga uppgiften (efter revision) minus den första inlämnade uppgiften för den granskade perioden.

Tidsperioden som analyseras baseras på revisioner som avser inkomståren 2017 till 2022. Revisioner kan avse delar av inkomstår, hela inkomstår eller flera inkomstår. Av praktiska skäl definieras en revision som en revision av en skattebetalare under ett helt eller delar av ett inkomstår. Det vill säga, om en revisionsperiod omfattar juni 2018 till juni 2019 antas det att det motsvarar två revisioner, den ena från juni till december 2018, den andra från januari till juni 2019.

3.2 Databeskrivning

I tabell 1 redovisas fördelningen av de revisioner som ligger till grund för analysen i denna rapport. Totalt baseras analysen på 13 292 revisioner, av vilka

10 502 inriktades på löner och 2 790 på inkomster för enskilda näringsidkare eller fysiska personer som är delägare i handelsbolag. I genomsnitt leder drygt hälften av alla revisioner, 55 procent, till ändring. Det är något vanligare att revisioner av över- eller underskott för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag ändras, ungefär 64 procent av revisionerna leder till en ändring i dessa fall. För revisioner av löner till anställda leder 52 procent av revisionerna till ändring.

Tabell 1. Revisioner. Totalt för åren 2017-2022. Åren 2010-2016 inom parantes.

	Antal ändringar	Antal revisioner	Population ⁽¹⁾⁽²⁾
Inkomster för enskilda näringsidkare och handelsbolag	1 794 (2 838)	2 790 (6 363)	667 149
Löner anställda	5 495 (10 999)	10 502 (21 810)	494 884

Not (1): Siffrorna är avrundade och avser årsgenomsnitt.

Not (2): Avser antingen fysiska personer med ett redovisat över- eller underskott (övre raden) eller företag med anställda (nedre raden)

I tabell 1 framgår det vidare att det under perioden 2017-2022 genomfördes färre revisioner per år jämfört med 2010-2016. I Skatteverkets rapport från 2020 baserades beräkningarna på 28 173 revisioner, av vilka 21 810 inriktades på löner och 6 363 på inkomster för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag. Jämförs antalet ändringar per revisioner, ändringsfrekvensen, framkommer dock att en större andel revisioner har lett till ändring 2017-2022 än 2010-2016. Framförallt har antalet revisioner som leder till ändring av över- eller underskott för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag ökat, från 45 procent av revisionerna till ovannämnda 64 procent. För revisioner av löner är ändringsfrekvensen i stort sett oförändrad jämfört med 2010-2016. Trots att ändringsfrekvensen har ökat har de genomsnittliga ändringsbeloppen minskat relativt mer, vilket har lett till en lägre andel svartarbete totalt. Att de genomsnittliga ändringsbeloppen är lägre och att antalet revisioner är färre än under föregående mätperiod har olika möjliga förklaringar⁴ och det går här inte att identifiera en särskilt bidragande faktor.

Revisionen är bara ett av många verktyg som Skatteverket förfogar över för att förebygga och kontrollera oredovisade arbetsinkomster. Därför är det svårt att enbart utifrån faktumet att antalet revisioner minskat dra några slutsatser om hur omfattningen eller effektiviteten i Skatteverkets totala kontrollverksamhet

⁴ En möjlig förklaring kan hittas i två avgöranden från Högsta förvaltningsdomstolen 2019 (HFD 2019 ref. 6, HFD 2019 ref. 60) skärpte beviskraven när det gäller eftertaxering av företag som påstods ha använt sig av osanna fakturor. Skatteverket har därmed behövt anpassa delar av kontrollverksamheten till dessa prejudicerande fall. Ett större fokus på grövre skatteundandragande, vilket kan medföra längre utredningstider, samt en större andel skrivbordsutredningar istället för revision under perioden kan också ha haft betydelse.

utvecklats mellan perioderna. Däremot får ett mindre revisionsunderlag betydelse i denna rapport, på så sätt att osäkerheten i uppskattningen av de svarta arbetsinkomsterna blir större.

4 Metod

Det finns flera olika metoder för att uppskatta storleken på den svarta ekonomin. En grov uppdelning delar upp metoderna i direkta och indirekta metoder. De indirekta metoderna, eller makroekonomiska metoderna, använder någon form av indikator som kan antas approximera storleken eller tillväxten av den svarta ekonomin. Ett exempel på en indirekt metod är den så kallade Elektricitetsförbrukningsmodellen. Metoden antar att elförbrukningen utgör en indikator av både den redovisade och den svarta ekonomiska aktiviteten. Om elförbrukningen har vuxit mer än officiell BNP, kan detta ses som en indikation på att den svarta ekonomin har vuxit. Kritik mot denna metod baseras på att inte all ekonomisk aktivitet behöver el i samma utsträckning, samt att elförbrukningen effektiviseras och därmed minskar över tid. Andra förekommande makroekonomiska metoder för att uppskatta den svarta sektorn är så kallade ”*currency demand*” metoder där det antas att en viss andel av tillväxten i efterfrågan på kontanter kan tillskrivas den svarta ekonomin. Disponibel-inkomstmetoden, som t ex Hansson (1984) och Tengblad (1994) använde sig av, jämför hushållens inkomster och sparande enligt nationalräkenskaperna med redovisade inkomster i deklarationer och kontrolluppgifter. Metoden kan anses besitta osäkerheter, men dess tolkning är att skillnaden mellan dessa två sammanställningar kan tolkas som hushållens oredovisade inkomster.

De direkta metoderna, eller mikroekonomiska metoderna, använder sig av enkäter, revisioner och andra typer av kontroller som grund för att uppskatta omfattningen av svartarbete. De har fördelen att, om urvalet är representativt, kan det utgöra ett underlag för extrapolering till den övriga populationen

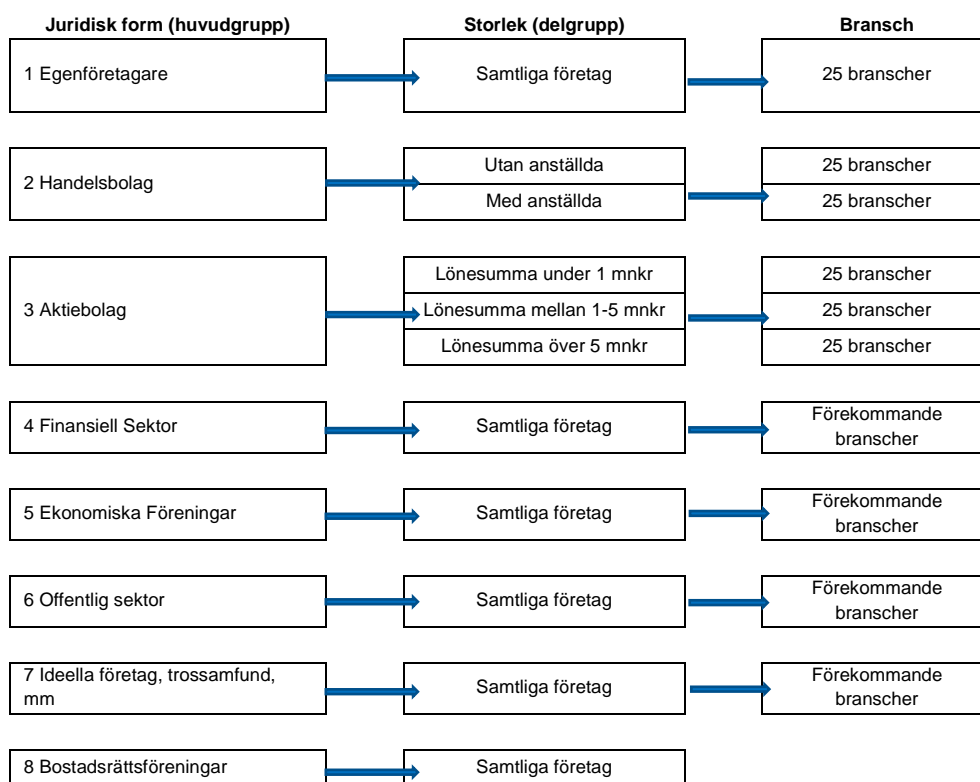
Eftersom en stor del av Skatteverkets revisionsverksamhet är baserat på ett urval riktat mot företag där risken för fel bedöms som stor är det rimligt att anta att de företag Skatteverket granskar i genomsnitt också begår fler fel än populationen i stort, denna typ snedvridning gör att det utifrån urvalet inte går att dra några generella slutsatser om populationen. För att till viss del motverka denna bristande representativitet används här den så kallade revisionsmetoden, vilket är samma metod som tillämpades i Skatteverkets tidigare rapporter (se Skatteverket 2006, 2020).⁵

⁵ Se OECD (2002) för en diskussion om metoden.

Revisionsmetoden försöker, genom att stratifiera urvalet efter juridisk form, storlek och bransch, kompensera för en viss del av snedvridningen, nämligen att revisionsresultat inom en bransch eller företagstyp överförs till en annan. I rapporten stratifieras urvalet på samma sätt som i Skatteverket (2020).

Tillvägagångssättet är följande: varje observationsenhet (som motsvarar ett företag, enskild näringsidkare eller handelsbolag som genomgått en revision) klassificeras enligt juridisk form som utgör huvudgruppen. Inom huvudgruppen delas även aktiebolagen in baserat på lönesumma. Slutligen klassificeras företagen enligt branschtillhörighet enligt företagets SNI-kod. Totalt delas urvalet in i 130 olika stratum. Figur 1 åskådliggör strukturen på stratifieringen. Då dessa stratum omfattar samtliga SNI-koder i ekonomin, motsvarar summan av dessa branschers svarta inkomster ekonomins totala svarta inkomster.

Figur 1. Stratifiering av urvalet enligt juridisk form, storlek och bransch⁽¹⁾

Not (1): Handelsbolag med lönesumma över 1 mnkr är få och placeras bland aktiebolagen i motsvarande klass.

4.1 Uppräkning av svartarbete från urval till population

Utgångspunkten, eller *grundregeln*, för att beräkna omfattningen av svarta arbetsinkomster i denna rapport, är de företag som Skatteverket reviderat avseende perioden 2017-2022. I ett första steg beräknas hur stor andel av det belopp (lönesumma för anställda eller över- eller underskott för enskilda

näringsidkare och fysiska delägare i handelsbolag) som varit föremål för revision som ändrats inom varje stratum. I nästa steg extrapoleras denna andel till totala lönesumman för motsvarande stratum inom populationen.

Metoden bygger på antagandet att alla företag i ett stratum har samma andel svart arbetsinkomst i förhållande till sin lönesumma eller inkomst som de företag som genomgått en revision. Det är i sammanhanget viktigt att poängtera att det kan finnas fler riskindikatorer som ligger till grund för de urval som görs för att välja ut vilka företag som genomgår revision än de som fångas upp av stratifieringen (tips, handläggares bedömningar, mm.). Det går med andra ord inte att utesluta att det fortfarande förekommer snedvridningar i underlaget (mer om osäkerheter i skattningarna i avsnitt 4.2). Metoden är dock densamma som i Skatteverket (2020), vilket har för avsikt att möjliggöra jämförelser med den tidigare undersökta perioden, till den grad snedvridningen eller inriktningen på revisionsverksamheten inte förändras i allt för stor utsträckning över tid.

Uppräkningen av svarta arbetsinkomster kan exemplifieras med stratumet *Byggindustri, aktiebolag med löner under 1 mnkr*. I genomsnitt per år ledde revisioner av bolag i detta stratum till att lönerna uppreviderades med 11 miljoner kronor. Den granskade lönesumman uppgick till i genomsnitt 40 miljoner kronor per år. Ändringsbeloppen motsvarar således 27,5 procent av den granskade lönesumman ($=11/40$). Givet att den totala lönesumman för detta stratum under perioden 2017-2022 i genomsnitt uppgick till 1,1 miljarder kronor per år, innebär det att de svarta arbetsinkomsterna kan beräknas till 302 miljoner kronor per år ($=1\ 100*0,275$) för detta stratum.⁶

Sannolikheten för att branschens svarta arbetsinkomster fångas upp av de revisioner som genomförts minskar om de är för få. Om antalet revisioner i ett stratum understiger i genomsnitt 3 per år, används därför inte ovannämnda grundregel. I stället antas att ändringens andel av det reviderade beloppet motsvarar delgruppens andel (eller huvudgruppens andel om delgruppens saknas). Följande exempel kan illustrera detta: inom huvudgruppen *Ekonomiska föreningar* finns en bransch där endast två företag har reviderats, med ett procentuellt påslag på i genomsnitt 43 procent. Om denna siffra används på branschens totala lönesumma på 124 miljoner kronor per år, skulle de svarta arbetsinkomsterna uppgå till 53 miljoner kronor per år. Eftersom denna uppskattning bygger på så få observationer är den också mycket osäker. I stället används huvudgruppen *Ekonomiska föreningars* genomsnittliga påslag på 2,4 procent, vilket ger en svart arbetsinkomst på cirka 18 miljoner kronor per år. För huvudgruppen *bostadsrättsföreningar*, där antalet revisioner är få, används

⁶ Beloppet på 302 mnkr har beaktat att 11 mnkr har framreviderats, det vill säga det är inte längre dolt. Siffrorna är avrundade.

det procentpåslag som användes i Skatteverkets rapporter från 2006 och 2020, 0,031 procent.⁷

Ytterligare en avvikelse från grundregeln förekommer för företag som saknar information om juridisk form och därmed huvudgrupp, men som däremot har en SNI-kod vilket ger dem branschtillhörighet. I detta fall antas att dessa företags andel av svarta inkomster motsvarar ett viktat genomsnitt av den andel svarta inkomster som företag i branschen har i övrigt. I beräkningen viktas varje företags andel svarta inkomster med den andel av branschens lönesumma som härrör från företagens respektive delgrupp. På så sätt ges större vikt till löneandelar i grupper där branschen främst är representerad.⁸

När det gäller enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag följer metoden grundregeln, men inkomstbasen som andelen svarta inkomster relateras till är en annan. Detta beror på att revisioner genomförs både på överskott och underskott, och för enskilda näringsidkare och handelsbolag behandlas både ändringar av över- och underskott som ändringar av inkomsten. Ändrade underskott leder inte till förändringar i beskattningsbar inkomst under innevarande period, men kan antas leda till förändrade beskattningsbara inkomster på sikt, när de nyttjas för att göra avdrag mot överskott (såtillvida företaget någon gång redovisar överskott). Att använda sig av nettot av överskott och underskott som den relevanta basen att extrapolera till förfaller vara intuitivt. Men om detta görs finns det en risk att underskott som rullas vidare dubbelräknas, då de ackumuleras från år till år. Detta förekommer i synnerhet inom branscher som mineralutvinning och skogsbruk där långa perioder av underskott ofta föregår perioder med överskott. Av denna anledning är det lämpligt att definiera den inkomst som skapas varje period (och har ett skattemässigt värde). För detaljer kring hur denna inkomstbas beräknas, se Bilaga 3. Beräkning av inkomstbas för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare av handelsbolag.

4.2 Osäkerheter i beräkningen av de svarta arbetsinkomsterna

Ett urval som väljs slumpmässigt har den tydliga fördelen att urvalet är representativt för den population som undersöks. Därmed utgör slumpurval en

⁷ Procentsatsen baseras på 70 revisioner avseende andra juridiska former än aktiebolag och handelsbolag inom branschen fastighetsförvaltning. I vår databas utgör dessa enbart ett tiotal.

⁸ Låt K_i representera detta viktade genomsnitt. Om K_{ij} är andelen svart inkomst inom bransch i och delgrupp j så beräknas branschens genomsnittliga andel svart inkomst som

$$K_i = \frac{\sum_{j=1}^n K_{ij} * W_{ij}}{\sum_{j=1}^n W_{ij}}$$

där W_{ij} motsvarar arbetsinkomsterna inom bransch i och delgrupp j och n motsvarar antalet delgrupper där bransch i förekommer.

lämplig grund för statistisk slutledning. Underlaget i denna rapport baseras däremot, som nämnts, på en kombination av slumpurval och riskbaserade urval, där merparten av urvalen är riskbaserade. De företag som granskas i ett riskbaserat urval väljs ut utifrån olika kriterier, och det får därför anses finnas större risk för fel hos dessa än inom den övriga populationen. Det finns därmed svårigheter förenade med att räkna upp revisionsresultaten till den övriga populationen och resultaten bör därmed tolkas med försiktighet.

Det finns med den valda metoden risk för både över- och underskattning av de svarta inkomsterna. Insatser som riktas mot specifika skattemässiga företeelser kan endast leda till skattemässiga ändringar för företag som uppfyller vissa kriterier. Resultaten från revisionerna extrapoleras emellertid till alla företag inom samma stratum, vilket riskerar att leda till en överskattning. Exempelvis skulle en revisionsinsats där förmånsbeskattningen av användande av tjänstebilar kontrolleras, främst rikta sig mot företag som har registrerade tjänstebilar. Metoderna innebär att det antas att om Skatteverket granskade alla företag i ekonomin, inklusive de som inte har några registrerade bilar, skulle Skatteverket ändå hitta motsvarande felredovisade förmånsvärden för tjänstebil. Å andra sidan kan användandet av resultaten från insatser som riktat in sig på specifika typer av fel leda till en underskattning av de svarta inkomsterna eftersom det implicit antas att de fel som hittas i dessa granskningar utgör hela det kontrollerbara felet. Exemplet med tjänstebilar är tydligt också här: bilförmåner brukar utgöra en mindre andel av lönekostnaderna. Antagandet att de fel som hittas vid en granskning av dessa utgör det granskade företagets totala svarta arbetsinkomster leder då till en underskattning. Givet de data som finns tillgänglig, har det inte varit möjligt att bedöma storleksordningen på dessa över- och underskattningseffekter.

Det kan dock noteras att den stratifiering som genomförts vid beräkningarna minskar riskerna både för över- och underskattning, eftersom de uppskattade svarta arbetsinkomsterna beräknas inom en mängd stratum med liknande företag, t.ex. aktieföretag med en lönesumma över 5 miljoner kronor som är aktiva inom byggbranschen. De företag som ingår i dessa stratum bör alltså vara likartade, vilket minskar risken för att revisionsresultat extrapoleras till grupper där de inte är relevanta. Samtidigt borde de kontroller som genomförts bland företag i ett visst stratum vara relevanta för företagstypen i detta, vilket gör det mer troligt att revisionsresultaten är tillämpbara för branschen i fråga. Trots indelningen i stratum, går det dock inte att komma ifrån att där finns en överhängande risk för såväl över- som underskattning och att resultaten därför är behäftade med osäkerhet.

Risken för över- och underskattningar kan också variera över tid när inriktningen på Skatteverkets revisioner ändras. Till exempel kan en ökande

andel uppmätt svartarbete i en bransch bero på att svartarbetet i branschen faktiskt har ökat, men skulle också kunna bero på att Skatteverket riktat kontroller mot branschen och därmed gör fler eller mer ingående revisioner än tidigare. Ett ökat fokus på branschen får då konsekvensen att svartarbetet tycks öka. På motsvarande sätt kan en minskning av svartarbete i en bransch spegla ett minskat fokus på branschen från Skatteverkets sida. I branschanalysen i denna rapport kommenteras utvecklingen för enskilda branscher och olika möjliga förklaringsfaktorer diskuteras, däremot har det i denna rapport inte gått att särskilja vilka förklaringsfaktorer som varit drivande i utvecklingen. Även andelen revisioner baserade på slumpurval varierar över tid.⁹ Alla tolkningar av upp- eller nedgångar av svartarbete över tid bör därför göras med försiktighet.

I metodavsnittet beskrevs hur andelen reviderat belopp i de stratum där det förekommer få revisioner byts ut mot delgruppens andel (eller huvudgruppens andel om delgrupp saknas). Trots detta medför metoden att dela upp i stratum, att det finns en risk att resultaten blir missvisande om det förekommer ett fåtal revisioner med mycket stora ändringar inom ett stratum. Detta blir särskilt påtagligt när resultaten redovisas uppdelat på bransch. I arbetet med denna rapport har det därför undersökts hur känsliga resultaten är för förekomsten av sådana avvikande värden (så kallade, "outliers"). Dels undersöks detta genom att revisioner med ändringsbelopp som under- och överstiger första respektive tredje kvartilen i fördelningen av ändringsbelopp inom ett stratum tas bort. Dels undersöks hur stor andel av ändringsbeloppen som kan härledas till revisioner med de enskilt största ändringarna i de branscher respektive huvudgrupper där vi ser den största ökningen jämfört med perioden 2010-2016. I inget av fallen tycks den fördelning av svarta arbetsinkomster som redovisas i denna rapport kunna härledas till ett fåtal stora ändringar.

5 Resultat

Tabell 2 sammanfattar resultaten för 2017-2022 och jämför med resultaten för 2010-2016. De svarta arbetsinkomsterna uppskattas under perioden uppgå till 97 miljarder kronor i genomsnitt per år, vilket motsvarar 1,9 procent av BNP och 4,9 procent av de redovisade arbetsinkomsterna. Som nämns ovan bör jämförelser över tid göras med viss försiktighet, då uppmätta förändringar kan bero på att revisionsverksamhetens inriktning ändrats mellan perioderna, men givet antagandet att revisionsunderlaget är jämförbart framkommer att de svarta arbetsinkomsterna andel av BNP och redovisade arbetsinkomster

⁹ En ökad andel av slumprevisioner skulle tala för ett mer representativt urval, samtidigt som dessa revisioner i snitt leder till färre och beloppsmässigt mindre ändringar.

minskat från 2,3 procent respektive 5,9 procent jämfört med perioden 2010-2016.

Tabell 2. Svarta arbetsinkomster. Genomsnitt för åren 2010-2016 och 2017-2022.⁽¹⁾

	2010-2016	2017-2022
Svart arbetsinkomst, mdkr	91	97
Andel av BNP	2,3 %	1,9 %
Andel av redovisade arbetsinkomster	5,9 %	4,9 %

Not (1): Siffrorna är avrundade.

Tabell 3 visar att de revisioner som ligger till grund för analysen har gett upphov till ändringar av arbetsinkomster på uppemot 4,4 miljarder kronor under perioden 2017-2022. Detta är en minskning jämfört med perioden 2010-2016, då uppgick de totala ändringarna till 6,5 miljarder kronor.

Vidare framkommer i tabell 3 att genomsnittligt ändrat belopp per år har minskat från 0,9 miljarder kronor till 0,8 miljarder kronor. Med andra ord kan det minskade ändringsbeloppen inte sägas enbart bero på ett färre revisioner under perioden 2017-2022, utan även att dessa revisioner i genomsnitt ändrat mindre belopp. I avsnitt 3 diskuterades att antalet revisioner minskat under perioden 2017-2022, men att ändringfrekvensen ökat i förhållande till perioden 2010-2016. I tabell 3 framkommer att ökningen av ändringsfrekvens varken har inneburit att det totala eller att det genomsnittliga ändringsbeloppet ökat, dessa har i stället minskat något i den senare perioden.

Tabell 3. Ändringar av arbetsinkomst i löpande priser. Totalt åren 2010-2016 och 2017-2022, mdkr.⁽¹⁾

	2010-2016	2017-2022
Inkomst näringsverksamhet enskilda näringsidkare och fysiska delägare i handelsbolag	0,5	0,4
Inkomst av tjänst	6	4
Genomsnitt per år	0,9	0,8

Not (1): Siffrorna är avrundade.

5.1 Svartarbete inom olika företagstyper

En fördel med den valda metoden i denna rapport, är att de uppmätta svarta inkomsterna kan delas upp efter företagstyp eller bransch. Detta ger en bild av hur svartarbetet fördelar sig i ekonomin, vilket i sin tur är viktigt för att identifiera regelefterlevnad och dess koppling till insatser riktade mot olika delar av ekonomin. Till att börja med presenteras här de svarta inkomsterna uppdelade på juridisk form, förutom aktiebolagen där de dessutom

särredovisas efter storleksklass (lönesumma). I tabell 4 visas de olika gruppernas redovisade inkomster (löner respektive näringsinkomst) som andel av de totala redovisade inkomsterna 2017-2022 samt hur fördelningen såg ut 2010-2016. De svarta inkomsterna redovisas också som andel av gruppens redovisade arbetsinkomst och som andel av de totala svarta arbetsinkomsterna i ekonomin. Båda uppgifterna är intressanta utifrån olika perspektiv. Den ena uppgiften ger en indikation av hur omfattande svartarbetet är inom delgruppen, den andra hur stort deras svarta arbetsinkomster är i förhållande till totalen. För den senare återges i tabellen även motsvarande siffra för perioden 2010-2016.

Utifrån resultaten i tabell 4 går det att notera att enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag står för nästan 12 procent av de totala uppmätta svarta arbetsinkomsterna. Det är en hög siffra, med tanke på att de samtidigt endast står för dryga 2 procent av de totala redovisade arbetsinkomsterna. På samma sätt står aktiebolag med en lönesumma upp till 1 miljon kronor och aktiebolag med lönesummor mellan 1 och 5 miljoner kronor för en mer än proportionell andel av de svarta arbetsinkomsterna. Sammantaget står dessa två grupper för 67 procent av de totala svarta inkomsterna, men endast för 13 procent av de redovisade inkomsterna (se kolumnerna 2 och 6 i tabell 4).

I tabell 4 kolumn 5 visas även svarta inkomster som andel av de egna redovisade inkomsterna bland företag av samma typ. För enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag uppgår denna andel till 24 procent. Denna siffra är i paritet med Skatteverket (2020) och Engström och Hagen (2017), som båda finner att underrapporteringen av inkomster inom dessa företagstyper uppgår till mellan 20-25 procent. Andelen svarta inkomster av egna redovisade arbetsinkomster är även relativt stor bland anställda hos enskilda näringsidkare och på handelsbolag med lönesumma under 1 miljon kronor, de svarta arbetsinkomsterna uppgår till 44 procent av de redovisade inkomsterna i dessa företagstyper. Även i aktiebolag med lönesumma under en miljon och aktiebolag med lönesumma mellan en och fem miljoner kronor uppgår de svarta arbetsinkomsterna till en förhållandevis stor andel av de redovisade, 30 respektive 24 procent.

Ett genomgående mönster i tabell 4 är att i juridiska former med mycket god insyn, såsom ekonomiska föreningar och offentlig sektor, är de svarta arbetsinkomsterna nästintill obefintliga (kolumner 5 och 6, tabell 4). Aktiebolag med lönesummor över 5 miljoner kronor har i förhållande till sin betydande andel av de totala redovisade inkomsterna, 52 procent, också relativt begränsade svarta arbetsinkomster. Andelen svarta inkomster uppgår till 10 procent (kolumner 6 och 7 i tabell 4). En möjlig förklaring till de relativt låga

svarta inkomsterna i denna grupp är att stora aktieföretag typiskt sett har större insyn samt en noggrann och standardiserad redovisning.

I den mån det går att jämföra, tycks merparten av de övergripande resultaten för 2010-2016 bestå i perioden 2017-2022. I synnerhet är de olika delgruppernas relativa bidrag till den redovisade arbetsinkomsten nästintill identiska (se kolumner 2 och 3 i tabell 4). Det talar för att en eventuell sammansättningseffekt på denna nivå inte har drivit skillnaderna mellan Skatteverket (2020) och denna rapport. Sett till respektive delgrupps andel av totala svarta arbetsinkomster ser fördelningen snarlik ut jämfört med siffrorna från 2010-2016 (se kolumner 6 och 7 i tabell 4). Undantag utgör de svarta inkomsterna som andel av totala svarta inkomster för handelsbolag med lönesumma under 1 mnkr, som har minskat mycket i procentuella termer. Orsaken är mindre ändringsbelopp¹⁰ och att den juridiska formens bidrag till ekonomin har minskat.

För anställda inom ideell sektor har å andra sidan gruppens andel av totala svarta inkomster ökat, från 1 procent till 6 procent. Utvecklingen i ideell sektor kan förklaras av revisioner som lett till stora ändringsbelopp av ett fåtal ideella företag verksamma inom branscherna *Övriga personliga tjänster* samt *Utbildning, hälsa mm.* Även om vidare analys av bakgrunden till dessa revisioner ligger utanför denna rapport, kan det konstateras att det under den undersökta perioden förekommit ett antal uppmärksammade insatser riktade mot just ideella företag verksamma inom till exempel assistansbranschen, vilka till stor del återfinns inom de nämnda branscherna.¹¹

¹⁰ Det bör noteras att antalet revisioner är mycket få för handelsbolag. Det är därmed osäkra resultat och i många fall har uppskattningen av de svarta inkomsternas för branscher inom handelsbolag baserats på annan data än revisioner för den specifika branschen (se avsnitt 4 för en diskussion).

¹¹ Se till exempel BRÅ (2022) ”*Tore 2: En myndighetsgemensam insats mot organiserad brottslighet i Södertälje*”, rapport 2022:2.

Tabell 4. Svarta arbetsinkomster i löpande priser för hela ekonomin, årsgenomsnitt 2017-2022, samt en jämförelse med perioden 2010-2016⁽¹⁾

Delgrupp	Redovisad arbetsinkomst			Svart arbetsinkomst			
	(1) mdkr	(2) Andel av hela ekonomins redovisade arbetsinkomster	(3) Motsvarande andel 2010- 2016 ⁽²⁾	(4) mdkr	(5) Andel av egen redovisad arbetsinkomst	(6) Andel av total svart arbetsinkomst	(7) Andel av total svart arbetsinkomst 2010- 2016 ⁽²⁾
Enskilda näringsidkare och delägare i Handelsbolag	48,1	2,4	3,2	11,6	24,1	11,9	13,2
Anställda (inkomst av tjänst)							
Enskilda näringsidkare	9,4	0,5	0,7	2,8	30,1	2,9	3,8
Handelsbolag lönesumma <1 mnkr	1,6	0,1	0,2	0,2	14,3	0,2	0,7
Aktiebolag <1 mnkr	76,7	3,9	3,8	23,0	30,0	23,7	25,6
Aktiebolag 1-5 mnkr	174,8	8,8	9,7	42,3	24,2	43,5	43,0
Aktiebolag >5 mnkr	1 039,0	52,3	49,7	10,0	1,0	10,3	11,4
Finansiellsektor	41,5	2,1	2,6	0,1	0,3	0,1	0,0
Ekonomiska föreningar	15,7	0,8	0,9	0,7	4,6	0,7	0,7
Offentlig sektor	529,1	26,6	26,5	0,1	0,0	0,1	0,1
Ideella företag, trossamfund mm.	47,7	2,4	2,6	6,2	13,0	6,4	1,4
Bostadsrättsföreningar	1,7	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Övriga	1,1	0,1	0,1	0,1	4,6	0,1	0,1
<i>Delsumma inkomst av tjänst</i>	<i>1 938,2</i>	<i>97,6</i>	<i>96,8</i>	<i>85,6</i>	<i>4,4</i>	<i>88,1</i>	<i>86,8</i>
Totalsumma	1 986,3	100,0	100,0	97,1	4,9	100,0	100,0

Not (1): Siffrorna är avrundade.

Not (2): Avser de siffror som presenteras i Skatteverket (2020).

5.2 Svartarbete inom olika branscher

För att närmare undersöka hur svartarbete fördelas över ekonomin presenteras i detta avsnitt omfattningen av svarta inkomster på branschnivå. Stratifieringen på branschnivå i denna rapport kompenserar (delvis) för tendensen till över- och underskattning av de svarta inkomsterna, samtidigt ger branschindelningen i sig intressanta insikter inom vilka sektorer de svarta inkomsterna uppstår. I denna del av analysen utesluts offentlig sektor, bostadsrättsföreningar och ideella föreningar som har en relativt liten andel svart arbetsinkomst, men vars lönesumma totalt sett är stor.

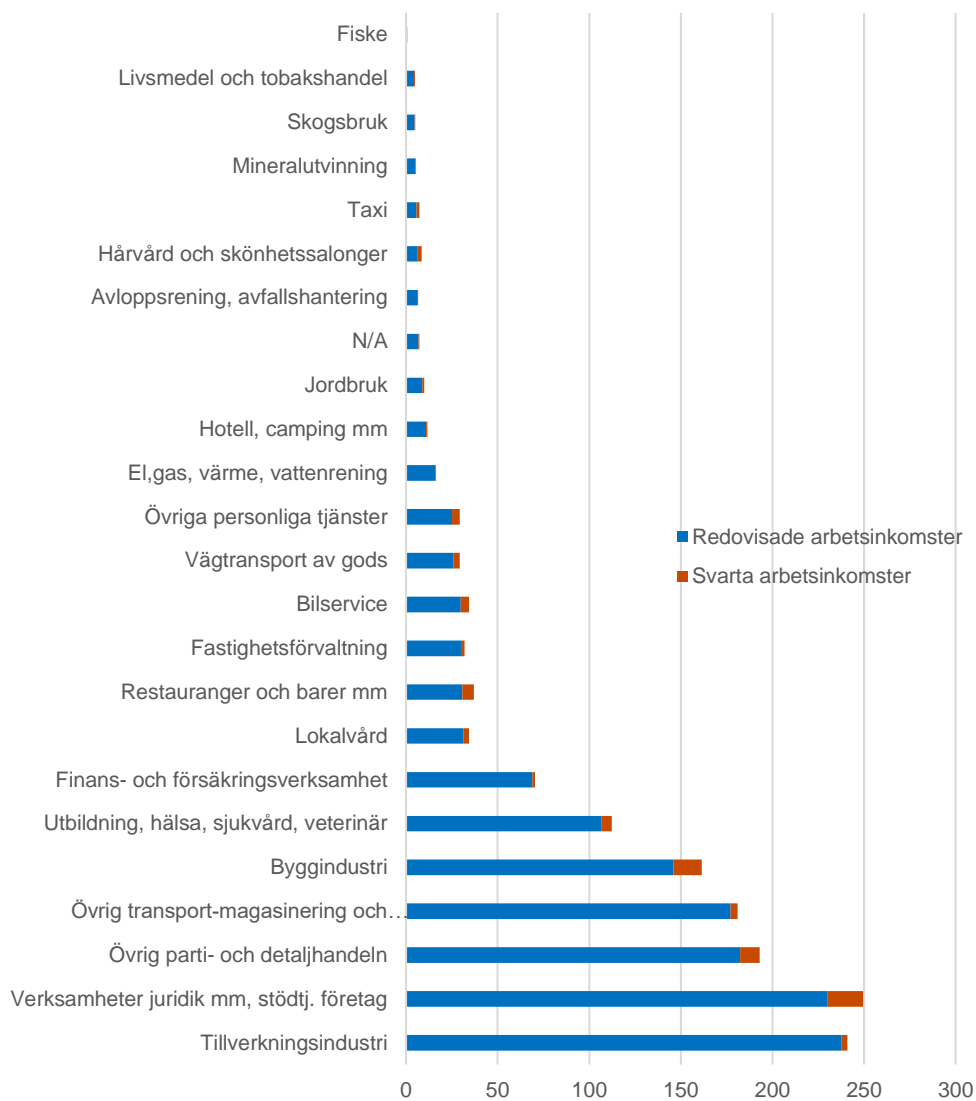
Figur 2 visar hur de redovisade och svarta inkomsterna fördelas över branscher för perioden 2017-2022. Figur 3 återger motsvarande fördelning från Skatteverket (2020) för perioden 2010-2016. I figur 4 presenteras de svarta inkomsterna som andel av de redovisade för perioderna 2010-2016 och 2017-2022. Figur 5 redovisas de totala svarta inkomsterna per bransch 2010-2016 och 2017-2022. De data som ligger till underlag för figurerna återfinns i tabell 5 i Bilaga 1. Tabeller. I figurerna framkommer det att de svarta inkomsterna som andel av de redovisade inkomsterna är relativt höga i branscher i tjänstesektorn, såsom *Härvård och skönhets-salonger*, *Taxi* samt *Restauranger och barer* (se figur 4). Stor andel svarta inkomster är typiskt för branscher med relativt stor andel kontanthantering.¹² Det är också rimligt att anta att det inte går att uppmäta hela omfattningen av svartarbetet inom dessa branscher, eftersom det är svårare att upptäcka svarta inkomster inom branscher där konsumtion sker i nära anslutning till produktion.

Trots en relativt liten andel svart arbetsinkomst i förhållande till egna redovisade inkomster är det företag inom branscherna *Verksambeter inom juridik mm.*, *stöd-tjänster företag* (19,5 mdkr)¹³, *Byggindustrin* (15,5 mdkr), och *Övrig parti och detaljhandel* (10,7 mdkr) som bidrar mest i absoluta tal till de svarta inkomsterna (se figur 5). Tillsammans stod dessa branscher för 47 procent av de totala svarta inkomsterna 2017-2022. Anledningen är att det inom branscher med stora redovisade inkomster också är vanligare med större företag, vilka generellt har betydligt lägre andelar svarta arbetsinkomster i förhållande till deklarerade arbetsinkomster. Det svartarbete som ändå förekommer, om än relativt liten, appliceras därmed på en betydligt större lönesumma än för branscherna med ett mer utbrett svartarbete.

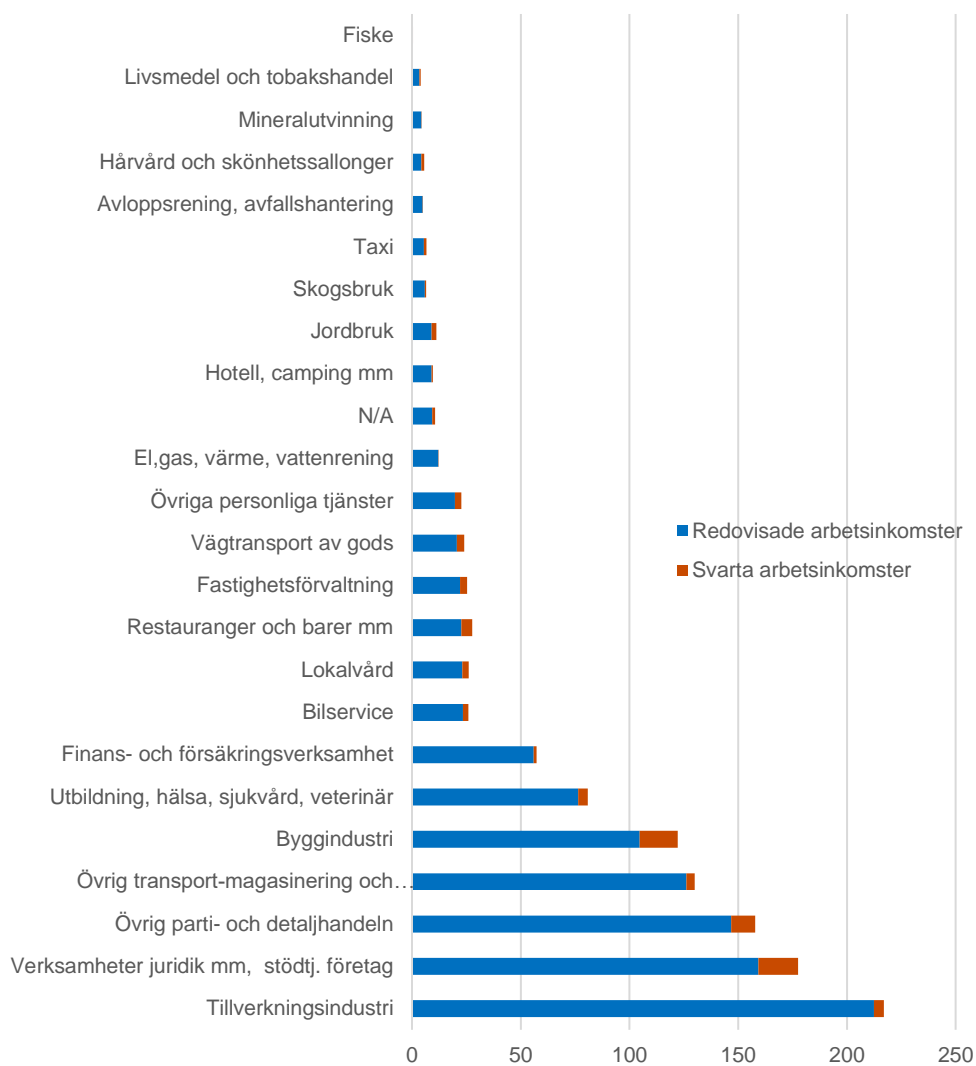
¹² Se Skatteverket (2006) och Hjalager (2009), för analyser av Sverige och Danmark, samt Morse m.fl. (2009) för en diskussion om skatteundandragande och kontanthantering.

¹³ Inom *Verksambeter inom juridik mm.*, *stöd-tjänster företag* förekommer det revisioner där Skatteverket bedömt att tjänsteinkomst felaktigt tagits upp inom andra inkomstslag, vilket inte kan ses som svartarbete i den gängse bemärkelsen. I denna rapport har det dock inte varit möjligt att särskilja dessa revisioner från andra.

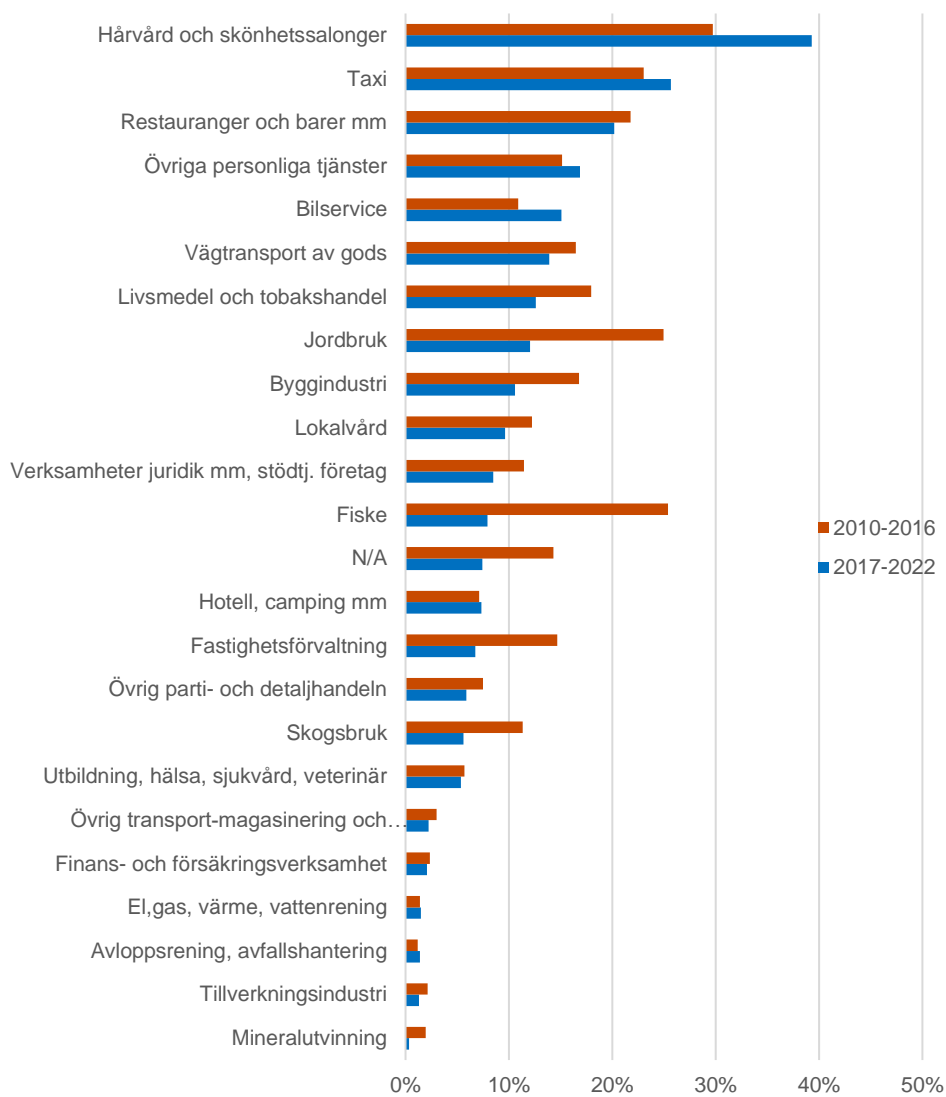
Figur 2. Redovisade och svart arbetsinkomster, 2017-2022, mdkr. Branschfördelning.

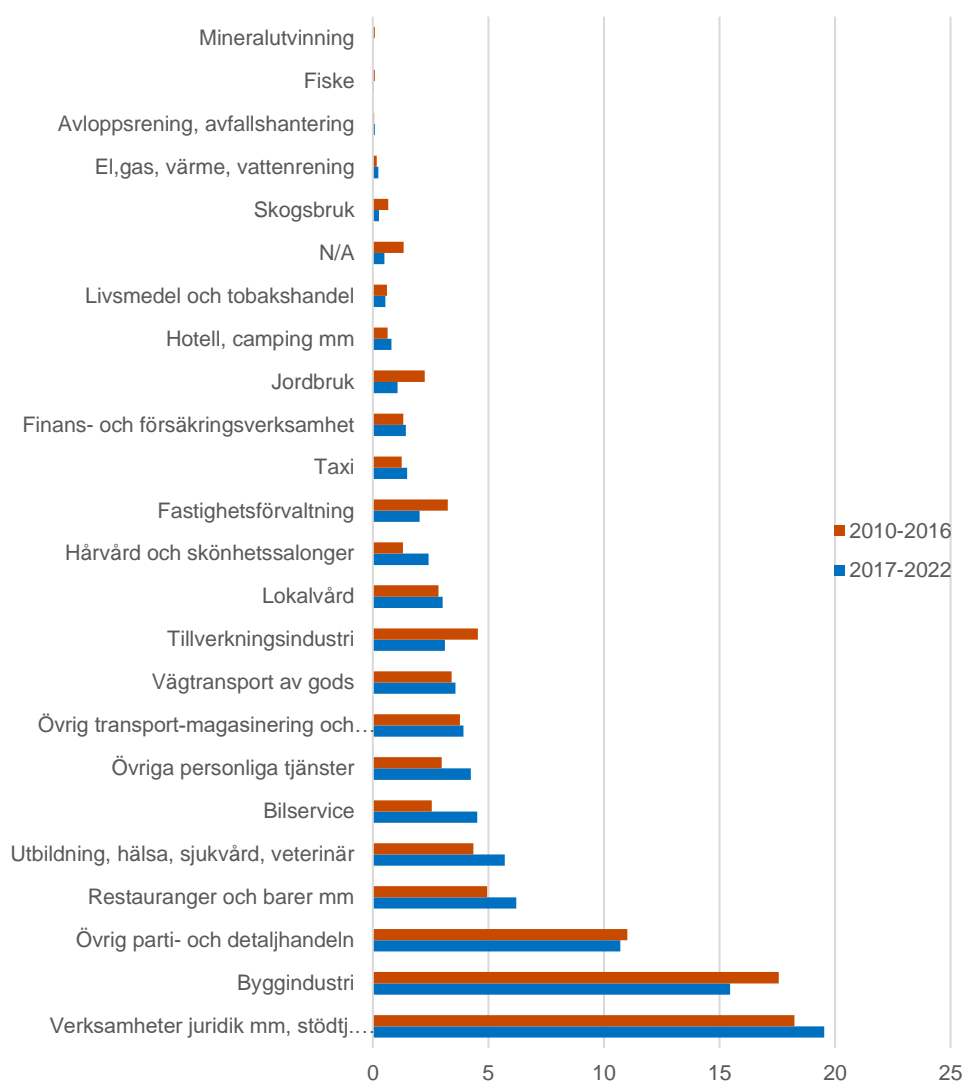
Figur 3. Redovisade och svart arbetsinkomst, 2010-2016, mdkr. Branschfördelning.

Figur 4. Svart arbetsinkomst som andel av redovisad. Branschfördelning

Figur 5. Svart arbetsinkomst, mdkr. Branschfördelning

5.2.1 Svartarbetets utveckling på branschnivå

När resultaten från de båda perioderna jämförs är det viktigt att komma ihåg att resultaten 2017-2022 i stort bygger på färre revisioner än 2010-2016, vilket gör beräkningarna av de svarta inkomsterna i den senare perioden mer osäkra. Jämförelsen tar heller inte hänsyn till om Skatteverkets revisionsverksamhet har ändrat inriktning mellan perioderna. En ökning av uppmätta svarta inkomster kan till exempel bero på att de svarta inkomsterna i branschen faktiskt har ökat, men det går inte att utesluta att en ökning beror på att Skatteverket har blivit "bättre" på att hitta svartarbete i branschen. Även om jämförelser alltså ska göras med försiktighet, går det att ge några kommentarer till den utveckling av svarta inkomster som framträder i figur 2, figur 3, figur 4 och figur 5.

Jämfört med perioden 2010-2016 har andelen svarta inkomster av de redovisade inkomsterna i perioden 2017-2022 ökat mest i branscherna *Hårvård*

och *skönhetsalonger* och *Bilservice* (se figur 4). Samtidigt har andelen svarta inkomster minskat i flera branscher där andelen svarta inkomster tidigare varit jämförelsevis omfattande, såsom *Jordbruk*, *Fiske* och *Skogsbruk*. Även i branscherna *Byggindustri* och *Fastighetsförvaltning* har andelen svarta inkomster minskat.

Hårvård och skönhetsalonger är, sett till andel av totala redovisade löner, en liten bransch, dock den bransch där de redovisade inkomsterna vuxit mest procentuellt sedan 2010-2016, från 4 till 6 miljarder kronor, vilket motsvarar en ökning med 40 procent (figur 2 och figur 3). Samtidigt är detta den branschen med störst andel svarta inkomster i förhållande till redovisade inkomster, både 2010-2016 och 2017-2022 (figur 4). Mellan de båda perioderna har andelen svarta ökat med nästan 10 procentenheter, i absoluta tal motsvarar detta en ökning från 1,3 till 2,4 miljarder kronor (figur 5). Även om antalet revisioner minskat totalt sett, har antalet revisioner inom denna bransch i stället ökat vilket talar för mindre osäkerhet i skattningarna. Samtidigt har ändringsfrekvensen, alltså antalet revisioner med ändringar, ökat från 48 till 67 procent mellan perioderna och genomsnittligt belopp ändrat per revision ökat från 120 000 till 370 000 kronor. En tolkning är att svartarbetet blivit mer omfattande i branschen. En annan tolkning är att Skatteverket blivit bättre på att upptäcka svarta inkomster i branschen. Skatteverket har under perioden haft flera riktade insatser mot företag inom branschen, vilket talar för den senare tolkningen, men det har i denna rapport inte varit möjligt att undersöka detta närmare.

I branschen *Bilservice* har svarta inkomster som andel av redovisade ökat med fem procentenheter jämfört med 2010-2016 (figur 4). I Skatteverket (2020) framkom att andelen svarta inkomster i branschen närmast fördubblats från de siffror som rapporterades i Skatteverket (2006).¹⁴ Resultaten för branschen 2017-2022 bygger dock på färre revisioner än 2010-2016, men sammantaget tycks utvecklingen vara en del av en långsiktig trend, där svartarbete succesivt över tid har blivit mer omfattande i branschen. Att utveckling tycks pågått under så lång tid gör det mindre troligt att det är utvecklingen av Skatteverkets möjligheter att upptäcka svartarbete i branschen som ligger bakom ökningen, även om det inte går att helt utesluta.

Branscherna *Jordbruk*, *Fiske* och *Skogsbruk* är små branscher, med små andelar av totala ekonomins arbetsinkomster, men det är i dessa branscher förhållandevis lätt att dölja privat konsumtion som förbrukningskostnader. Det förväntade resultatet är därför att andelen svarta inkomster skulle vara höga i

¹⁴ Notera dock att skillnaden i detta fall till viss del kan bero på metodskillnader mellan skattningarna i Skatteverket (2020) som använder samma metod som denna rapport och Skatteverket (2006) som använder en annan metod.

dessa branscher. Jämfört med resultaten i Skatteverket (2020) har dock andelen svarta inkomster av totala redovisade inkomster minskat med 13, 17 respektive 6 procentenheter. Resultaten bygger dock återigen på få revisioner, vilket betyder osäkra skattningar.

I *Byggindustrin* faller andelen uppmätta svarta inkomster, från nästan 17 till 11 procent av de redovisade inkomsterna, i kronor räknat motsvarar detta en minskning av de svarta inkomsterna i branschen med ca 2 miljarder kronor per år. Även *Restauranger och barer* minskar sin andel svartarbete under den granskade perioden i denna rapport, dock med knappt 1,5 procentenheter. Däremot ökar den uppmätta andelen svarta inkomsterna i taxibranschen, från 23 till 27 procent.¹⁵ Det sker många förändringar av Skatteverkets revisionsverksamhet under den undersökta perioden, inte minst mot bygg- och taxibranscherna, vilket gör jämförelser över tid osäkra.

Byggbranschen, tillsammans med branscherna *Verksamheter inom juridik mm och stödtjänster företag* och *Övrig parti- och detaljhandeln* är tre av de fem största i termer av redovisad arbetsinkomst (se figur 3) Bland dessa fem är det dessa tre branscher som minskat sitt svartarbete mest procentuellt sett. Utvecklingen i dessa stora branscher förklarar hela minskningen av svartarbetet i ekonomin mellan de båda perioderna. Deras sammantagna svartarbete som andel av deras redovisade minskade från 11,4 till 8,2 procent mellan de jämförda perioderna (mest bidrog byggbranschen till denna utveckling, minskningen i denna bransch bidrar med 47 procent till den totala minskningen). Hade andelen svartarbete för dessa tre branscher inte förändrats, utan fortsatt uppgått till 11,4 procent, hade hela ekonomins svartarbete som andel av BNP i stället varit 2,2 procent (det var 2,3 procent under perioden 2010-2016).

Vilka delgrupper har drivit utvecklingen av svarta inkomster som andel av redovisade inkomster inom dessa branscher? Inom *Verksamheter inom juridik mm och stödtjänster företag* förklarar företag med lönesumma upp till 5 miljoner kronor hela utvecklingen. I branscherna *Byggindustri* och *Övrig parti- och detaljhandel* förklarar företag med lönesumma över 5 miljoner kronor över 30 procent av utvecklingen. Inom så stora aktieföretag förekommer endast begränsat svartarbete¹⁶, men förbättrad regelefterlevnad får stort genomslag på totalen på grund av stratumets storlek inom branschen och ekonomin. Detta är viktigt ur ett kontrollperspektiv eftersom det visar att även små förbättringar av regelefterlevnaden inom stora företag, som kan förväntas ha bättre kontroll

¹⁵ I detta fallet har dock Skatteverket haft flera riktade insatser mot branschen, varför det inte går att utesluta att ökningen förklaras av att Skatteverkets förmåga att upptäcka svartarbete i branschen ökat.

¹⁶ Byggföretag med lönesumma över 5 miljoner, till exempel, minskade sitt svartarbete som andel av deklarerad enbart med 3 procentenheter, från 4 till 1 procent.

och insyn än mindre, kan ha betydande effekter på det totala svartarbetet i ekonomin.

I flera av de ovan nämnda branscherna har olika systemåtgärder införts för att stävja och förebygga svartarbete. Exempel på sådana systemåtgärder är personalliggare i restaurangbranschen (2007), byggbranschen (2016), hårvård- och skönhetsbranschen (2008 respektive 2018) samt redovisningscentraler i taxibranschen (2017). I Skatteverkets tidigare rapport om svartarbete (Skatteverket, 2020) fanns det *“viss evidens som indikerar att det resultat vi finner för restaurangbranschen [att andelen svartarbete i branschen minskat] är förenligt med införandet av personalliggare och personalliggarkontroller”* (s. 26). Sambandet mellan införandet av olika systemåtgärder och minskat svartarbete finner svagare stöd i denna rapport. Resultaten från Skatteverkets tidigare analyser av området pekar även de åt olika håll. Å ena sidan visade Skatteverkets analys av personalliggare inom bygg och restaurang att införandet inte haft effekt på redovisade löner och omsättning (Skatteverket, 2019). Å andra sidan fann Skatteverkets analys av införandet av redovisningscentraler i taxibranschen att detta medfört signifikanta effekter på redovisad omsättning (Skatteverket, 2021). Samtidigt har införandet av redovisningscentraler, personalliggare och dylikt möjliggjort effektivare revisioner, vilket rimligtvis medfört att Skatteverkets förmåga att upptäcka svartarbete i just dessa *“personalliggjarbranscher”* stärkts. Det senare finner visst stöd för just taxibranschen i denna rapport, då det genomsnittliga ändringsbeloppet per revision ökat i branschen under den senare perioden. Det finns med andra ord behov av mer ingående analys av de faktorer som påverkar regelefterlevnaden för att kunna dra slutsatser om svartarbetets utveckling inom dessa *”personalliggjarbranscher”*.

6 Avslutande diskussion

Resultaten visar att de svarta inkomsterna uppgick till 97 miljarder kronor i genomsnitt per år under perioden, vilket motsvarar 1,9 procent av BNP. Skattningen samt övriga resultat i denna rapport bör emellertid tolkas med försiktighet. Detta då de vilar på ett i huvudsak riskbaserat urval som inte är representativt för hela populationen av företag. Denna snedvridning motverkas till viss grad med en stratifiering av populationen. Det går emellertid inte att avgöra hur väl detta fungerar. Jämte detta finns det andra faktorer som påverkar skattningen både uppåt och nedåt. Till exempel fångar Skatteverkets revisioner inte alla typer av fel, vilket skulle peka mot en underskattning.

Uppskattningen i denna rapport är dock förenlig (likväl något lägre), med de resultat som uppnåtts i andra studier. Skillnader i metod, urval samt definition på svart ekonomi studierna emellan kan dock göra jämförelser svåra. I

Skatteverket (2020) uppskattades med en identisk metod de svarta inkomsterna till 91 miljarder kronor per år. Skulle de svarta inkomsterna följt samma årliga nominella utveckling som lönerna på 2,5 procent, skulle det ha inneburit svarta inkomster motsvarande 105 miljarder kronor efter 6 år, vilket är skillnaden i tid mellan de tidsintervaller som jämförs. Uppskattningen här är något lägre, om än i linje med en rimlig lönekostnadsökning för ekonomin.¹⁷

Det kan finnas skillnader i revisionsunderlaget mellan mätperioder, vilket kan försvåra jämförelser, men en rak jämförelse mellan denna rapport och Skatteverket (2020) indikerar en minskning av de totala svarta inkomsterna, både som andel av arbetsinkomsterna¹⁸ (från ca 6 till 5 procent) och som andel av BNP (från 2,3 till 1,9 procent). De svarta inkomsterna verkar ha ökat i kronor räknat, men den relativa utvecklingen har minskat, både som andel av BNP och som andel av arbetsinkomsterna. Enligt Skatteverkets attitydundersökningar minskade emellertid acceptansen för svartarbete kraftigt mellan 2006 och 2012, vilket samföll med utvecklingen av svartarbetet som framkom i Skatteverkets tidigare rapporter (2006, 2020), varefter acceptansnivån varit relativt konstant över tid. Skulle attitydundersökningarna spegla den faktiska utvecklingen av svartarbetet, pekar detta mot att de svarta inkomsternas relativa omfattning borde vara relativt oförändrade idag jämfört med för drygt 6 år sedan.

Den uppskattade omfattningen av svartarbete som andel av BNP är låg i jämförelse med tidigare studier. En direkt jämförelse mellan denna uppskattning på 1,9 procent av BNP och andra uppskattningar för Sverige låter sig som nämnts inte göras på grund av metodologiska skillnader, men det är rimligt att anta att även denna siffra på 1,9 procent skulle förhålla sig lågt i jämförelse. Detta skulle i så fall tyda på att rapporten om något underskattar svartarbetet. I en internationell jämförelse mellan OECD länder förfaller uppskattningen även vara låg.¹⁹

Jämfört med tidigare uppskattningar visar resultaten att de branscher som tidigare hade högst andel svarta inkomster har fortsatt höga andelar. (Och samma sak gäller för de som hade lägst andel svarta inkomster.) Utvecklingen drivs inte av strukturella förändringar i ekonomin, stora branscher i termer av lönesumma är fortsatt stora. På branschnivå förklarar samma fyra branscher över 60 procent av de redovisade inkomsterna under båda mätperioderna.²⁰ De övriga branschernas bidrag till de redovisade inkomsterna har inte heller

¹⁷ Sett till hela arbetsmarknaden har lönerna ökat med 2,5 procent om året sedan 2016 (Källa: Konjunkturlönestatistik, Medlingsinstitutet)

¹⁸ Exklusive offentlig sektor och ideella företag.

¹⁹ Se Schneider (2007) samt Medina och Schneider (2018)

²⁰ Dessa är Tillverkningsindustri, Verksamheter juridik och stödtjänster företag, Övrig parti- och detaljhandeln, Övrig transport-magasinerings och kommunikation. Se tabell 6 i bilagan.

varierat i större utsträckning. Vi kan även notera att fördelningen av svarta inkomster som andel av redovisade inte har förändrats avsevärt, med några få undantag (se figur 4).

I Skatteverkets tidigare rapport från 2006 uppmättes merparten av de svarta inkomsterna bland enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag. I rapporten från 2020 och även i denna rapport tyder däremot resultaten på att svartarbetet framförallt är vanligt förekommande inom aktiebolag med lönesummor upp till 5 miljoner kronor. I synnerhet inom aktiebolag med en lönesumma mellan 1 och 5 miljoner kronor. Denna delgrupp är den som enskilt bidrar mest med svarta arbetsinkomster, 43 procent av de totala svarta arbetsinkomsterna utgörs av aktiebolag med en lönesumma mellan 1 och 5 miljoner kronor. Samtidigt står enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag för nästan 12 procent av de totala svarta arbetsinkomsterna. Det är en förhållandevis hög siffra, med tanke på att de endast står för dryga 2 procent av de totala redovisade inkomsterna.

Resultaten från rapporten från 2020 gav viss indikation på att andelen svartarbete i flera branscher med personalliggare eller dylikt hade minskat, medan andelen i byggbranschen, som då saknade personalliggare, var fortsatt hög. Resultaten i denna rapport är mindre tydliga. Byggbranschens regelefterlevnad verkar ha förbättrats medan andra branscher såsom taxi och hårvård och skönhet har försämrats sin. Andra branscher med personalliggare såsom restaurang visar mindre tydliga resultat. Variationerna i andel svartarbete inom ovannämnda branscher är dock inte statistiskt fastställd, och det går inte heller att fastställa vilken effekt personalliggare haft på den redovisade arbetskraften. Det finns därmed behov av vidare analys av hur befintliga åtgärder har påverkat svartarbetet och om de bör stärkas eller kompletteras.

För den uppskattade utvecklingen av svartarbetet i denna rapport har mycket stora branscher mätt i lönesumma spelat den i särklass största rollen sedan 2010-2016. Byggbranschen, tillsammans med branscherna "*Verksamheter inom juridik mm och stödtjänster företag*" och "*Övrig parti- och detaljhandel*" är tre av de fem största i termer av redovisad arbetsinkomst. Dessa branscher är också de tre branscher som minskat sitt svartarbete mest procentuellt sett bland de största branscherna. Hade andelen svartarbete för dessa tre branscher varit densamma som under mätperioden 2010-2016, hade hela ekonomins svartarbete som andel av BNP i närmast varit oförändrad. *Den minskning av svartarbetet som redovisas i rapporten kan helt tillskrivas dessa branscher.* Det visar att det finns mycket att vinna på att stärka regelefterlevnaden inom stora branscher, även om andelen svartarbete inom branscherna inte är bland de högsta.

Revisionen är bara ett av många verktyg som Skatteverket förfogar över för att förebygga och kontrollera oredovisade arbetsinkomster. Därför är det svårt att enbart utifrån rapportens metodologiska ansats dra några slutsatser om hur omfattningen eller effektiviteten i Skatteverkets totala kontrollverksamhet utvecklats mellan perioderna. Rapporten bör ses som en del av de flera mätningar som görs för att mäta svartarbetet, där olika statistiska metoder och där andra datakällor än det riskbaserade urvalet kan komma att ingå i den mån de blir tillgängliga för Skatteverket.

7 Referenslista

BRÅ (2022). "Tore 2: En myndighetsgemensam insats mot organiserad brottslighet i Södertälje", rapport 2022:2.

Dybka, P., Kowalczyk, M., Olesinski, B., Rozkrut, M. and Toró, A. (2017). "Currency demand and MIMIC models: towards a structured hybrid model-based estimation of the shadow economy size". *International Tax Public Finance*. February 2019, Volume 26, *Issue 1*, pp 4–40.

Eurobarometer (2020). "Undeclared work in the European Union". Bilaga Factsheets: Sweden, Special Eurobarometer 498.

Gyomai, G., van de Ven, P. (2014). "The non-observed economy in the system of national accounts". *OECD Statistics Brief No. 18*.

Hansson I. (1984). "Sveriges svarta sektor. Beräkning av skatteundandragandet i Sverige". Riksskatteverket, Rapport 1984:5.

Hjalager, A. (2009). "The illegal economy in the restaurant sector in Denmark". *Tourism and Hospitality Research*, 8, 3, 239-251.

Morse S., Karlinsky S. and Bankman J. (2009). "Cash Businesses and Tax Evasion", *Stanford Law Policy Review*, Vol 20, 2009.

Malmer H., Persson A., Tengblad Å. (1994). "*Århundradets skattereform. Uppföljning av skattereformen 1990-1991*". Norstedts Tryckeri AB, 1994.

Medina L. and Schneider F. (2018). "Shadow Economies Around the World: What Did We Learn Over the Last 20 Years?" *IMF Working Paper No. 18/17*, January 2018.

OECD (2002). "Measuring the Non-Observed Economy. A Handbook".

Persson, Annika (2002). "Oroliga skattebaser. Riskområden för skattefel med internationell anknytning". Expertrapport 1 till skattebasutredningen, Riksskatteverket.

Schneider, Friedrich. (2007) "Shadow Economies and Corruption All Over the World: New Estimates for 145 Countries". *Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal*, July 2007, Vol. 1, No. 2007-9, pp. 1-66.

Skatteverket (2006). "Svartköp och svartjobb i Sverige". Bilaga 9.

Skatteverket (2019). "Hur påverkas restaurang- och byggbranschen av personalliggare?". [Länk](#)

Skatteverket (2020). "Svarta arbetsinkomster: beräkningar baserade på Skatteverkets revisioner". [Länk](#)

Skatteverket (2021). "Effektutvärdering av införande av redovisningscentraler för taxitrafik" [Länk](#)

Skatteverket (2024). "Skatteverkets årliga attitydundersökning 2023: Resultatrapport för företag", rapport 2024:4. [Länk](#)

SOU 2002:118, Bil 8. "Den svarta ekonomin". Elanders Gotab AB, Stockholm 2002.

Bilaga 1. Tabeller

Branschindelning enligt SNI KOD

SNI KOD	BRANSCH
1	Jordbruk
2	Skogsbruk
3	Fiske
5-9	Mineralutvinning
10-33	Tillverkningsindustri
35-37, 39	El, gas, värme, vattenrening
38	Avloppsrening, avfallshantering
41-43	Byggindustri
45	Bilservice
46-47 exklusive 472	Övrig parti- och detaljhandeln
472	Livsmedel och tobakshandel
55	Hotell, camping mm
56	Restauranger och barer mm
49-53 exklusive 494,4932. 58-63	Övrig transport-magasinerings och kommunikation
494	Vägtransport av gods
4932	Taxi
64-66	Finans- och försäkringsverksamhet
68	Fastighetsförvaltning
69-74, 77-80, 82	Verksamheter inom juridik mm stödtjänster företag
81	Lokalvård
75, 85-88	Utbildning, hälsa, sjukvård, veterinär
90-96 exklusive 9602	Övriga personliga tjänster
9602	Härvård och skönhetssalonger

Huvudgruppsindelning enligt juridisk form och lönesumma

JURIDISK FORM OCH STORLEK	HUVUDGRUPP
juridisk form 31 och lönesumma under 1 mnkr	Handelsbolag lönesumma <1mnkr
juridisk form 31 och lönesumma mellan 1 och 5 mnkr	Aktiebolag mm lönesumma mellan 1 och 5 mnkr
juridisk form 31 och lönesumma över 5 mnkr	Aktiebolag mm lönesumma över 5 mnkr
juridisk form 23,41,42,88,92,93	Finansiellsektor
juridisk form 51	Ekonomiska föreningar
juridisk form 81-85, 87, 89	Offentlig sektor
juridisk form 53	Bostadsrättsföreningar
juridisk form 96,99,49 och lönesumma under 1 mnkr	Aktiebolag mm lönesumma <1mnkr
juridisk form 96,99,49 och lönesumma mellan 1 och 5 mnkr	Aktiebolag mm lönesumma mellan 1 och 5 mnkr
juridisk form 96,99,49 och lönesumma över 5 mnkr	Aktiebolag mm lönesumma över 5 mnkr
juridisk form 61-63, 71,72,94,95	Ideella företag, trossamfund mm

Tabell 5. Branschindelning redovisade och svarta arbetsinkomster, exklusive offentlig sektor, bostadsrättsföreningar och ideella företag⁽¹⁾

Bransch	Redovisad inkomst			Svart inkomst				
	mdkr	Andel av total	Andel av total 2010-2016 ⁽²⁾	mdkr	Andel	Motsvarande andel 2010-2016 ⁽²⁾	Andel av total	Motsvarande andel av total 2010-2016 ⁽²⁾
Avloppsrening, avfallshantering	6,4	0%	0%	0,1	1%	1%	0%	0%
Bilservice	30,9	2%	2%	4,5	15%	11%	5%	3%
Byggindustri	146,3	10%	10%	15,5	11%	17%	17%	20%
El, gas, värme, vattenrening	16,0	1%	1%	0,2	1%	1%	0%	0%
Fastighetsförvaltning	30,5	2%	2%	2,0	7%	15%	2%	4%
Finans- och försäkringsverksamhet	69,0	5%	5%	1,4	2%	2%	2%	1%
Fiske	0,4	0%	0%	0,0	8%	25%	0%	0%
Hotell, camping mm	11,0	1%	1%	0,8	7%	7%	1%	1%
Hårvård och skönhetsalonger	6,2	0%	0%	2,4	39%	30%	3%	1%
Jordbruk	11,1	1%	1%	1,1	10%	25%	1%	3%
Livsmedel och tobakshandel	4,3	0%	0%	0,5	13%	18%	1%	1%
Lokalvård	31,5	2%	2%	3,0	10%	12%	3%	3%
Mineralutvinning	5,3	0%	0%	0,0	0%	2%	0%	0%
N/A	8,3	1%	1%	0,5	6%	14%	1%	1%
Restauranger och barer mm	30,8	2%	2%	6,2	20%	22%	7%	6%
Skogsbruk	7,7	1%	1%	0,3	3%	11%	0%	1%
Taxi	5,8	0%	0%	1,5	26%	23%	2%	1%
Tillverkningsindustri	238,0	17%	20%	3,1	1%	2%	3%	5%

Utbildning, hälsa, sjukvård, veterinär	106,7	8%	7%	5,7	5%	6%	6%	5%
Verksamheter inom juridik mm., stödtjänster företag	230,5	16%	15%	19,5	8%	11%	21%	20%
Vägtransport av gods	25,8	2%	2%	3,6	14%	16%	4%	4%
Övrig parti- och detaljhandeln	182,7	13%	14%	10,7	6%	8%	12%	12%
Övrig transport-magasinerings och kommunikation	177,2	13%	12%	3,9	2%	3%	4%	4%
Övriga personliga tjänster	25,8	2%	2%	4,2	16%	15%	5%	3%

Not (1): Siffrorna är avrundade.

Not (2): Avser de siffror som presenteras i Skatteverket (2020).

Bilaga 2. Svartarbete och skattefelet

Enligt den senaste kompletta bedömningen från Skatteverket i Skattefelskartan, bedöms skattefelet motsvara ca 10 procent av den teoretiska riktiga skatten och ungefär hälften av det totala skattefelet uppskattas härröra från svartarbete. Svarta inkomster utgör därmed en förlust för de offentliga finanserna i termer av uteblivna skatteintäkter. I denna rapport har vi dock inte gjort beräkningar av det skattefel detta svartarbete skulle tänkas leda till. Det finns flera anledningar till detta.

Det huvudsakliga syftet med rapporten är att kunna analysera hur svartarbetet fördelar sig mellan olika företagsformer och branscher samt hur utvecklingen har varit jämfört med Skatteverkets tidigare skattning från 2020.

Uppskattningen på 97 miljarder motsvarande 1,9 procent av BNP är därmed intressant i detta avseende (hur förekomsten av svartarbete fördelar sig i ekonomin) samt hur det förhåller sig till den tidigare skattningen på 91 miljarder eller 2,3 procent av BNP.

Det skattefel som detta svartarbete eventuellt skulle tänkas leda till borde rimligen falla under skattefelet för inkomstskatter, socialavgifter och egenavgifter. Höjningar av dessa torde leda till indirekta effekter i form av nedrevideringar av bolagsskatten eftersom dessa utgör kostnadsposter i företagets balansräkning. Skatteverket gör i dagsläget bedömningar av skattefelet för dessa skatteslag, dock baserade på annat material än den som analyserats i denna rapport. Ett exempel kan vara skattefelet för inkomstskatten för privatpersoner, enskilda näringsidkare och fysiska delägare i handelsbolag. Detta skattefel räknas utifrån slumpkontroller. Att använda sig av slumpkontroller tillåter att generella slutsatser kan dras, givet att urvalet kan anses representativt för den övriga populationen. Dessa slumpkontroller har dock en tydligt definierad avgränsning i termer av vad de ska granska samt tidsåtgången. Dessutom är de begränsade till små och medelstora företag och är till antalet få i förhållande till det totala antalet revisioner som görs av Skatteverket. De riskbaserade revisionerna däremot, som utgör merparten av det underlag som användes för denna rapport, är möjligtvis bredare i sitt omfång givet att handläggaren har ett bredare mandat för granskningen. De är dessutom betydligt fler till antalet och täcker därmed en mycket större del av populationen och inkluderar samtliga bolagsformer, branscher och storleksklasser. Det faktum att de riskbaserade revisionerna inte kan anses representativa för populationen gör de å andra sidan mindre lämpade för extrapolering. De revisioner som utgör grund för beräkningen av skattefelet skiljer sig därmed åt från de som använts i denna rapport i flera avseenden. Det ter sig därför olämpligt att jämföra den nuvarande uppskattningen av

skattefelet med en eventuell beräkning baserad på denna rapports resultat, då vi i dagsläget inte kan kvantifiera de kvalitativa skillnaderna mellan det riskbaserade- och slumpurvalet. Att kvantifiera dessa skillnader kräver mer analys.

Ett mycket bredare slumpurval är naturligtvis en bra insatsvara oavsett analys. Dock måste Skatteverket beakta resursåtgången samt de krav Skatteverkets regleringsbrev ställer på att redovisa hur kontrollresurserna har koncentrerats till olika områden och särskilt de med hög risk.

Bilaga 3. Beräkning av inkomstbas för enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare av handelsbolag

Om S_i, D_i, I_i betecknar överskott, underskott respektive inrullade underskott som deklarerats²¹ vid tidpunkt i , kan det sammanlagda överskottet eller underskottet som har skapats under period i uttryckas som

$$S_i + I_i - D_i = S_i - (D_i - I_i) \quad (1)$$

Det inrullade underskottet adderas eftersom överskottet (underskottet) i deklARATIONEN minskats (ökats) med detta. Naturligtvis förekommer inte överskott och underskott under samma tidsperiod inom ett företag, vilket innebär att för ett enskilt företag är antingen S_i eller D_i lika med noll. Intuitivt kan det därför vara enklare att förstå formeln utifrån en bransch med ett flertal verksamma företag: branschens sammanlagda överskott utgörs av summan av årets överskott och de till året inrullade underskotten, med avdrag för summan av årets redovisade underskott.

Ekvation (1) är av betydelse eftersom det ger det underlag som *skapas* vid en given tidpunkt.

Eftersom en periods underskott utgör nästkommande periods inrullade underskott, gäller samtidigt att

$$D_i = I_{i+1} \quad (2)$$

För att beräkna det över- eller underskott som tillkommit under ett tidsintervall t till $t + N$, följer av (1) och (2) att detta ges av

$$\begin{aligned} & \sum_{i=t}^{t+N} S_i - (D_i - I_i) = \\ & S_t - (I_{t+1} - I_t) + S_{t+1} - (I_{t+2} - I_{t+1}) + S_{t+2} - (I_{t+3} - I_{t+2}) + \dots + S_{t+N} \\ & \quad - (I_{t+N+1} - I_{t+N}) = \\ & S_t - (-I_t) + S_{t+1} + S_{t+2} + \dots + S_{t+N} - (I_{t+N+1}) = \\ & I_t + S_t + S_{t+1} + S_{t+2} + \dots + S_{t+N} - (D_{t+N}) = \\ & \sum_{i=t}^{t+N} S_i + (I_t - D_{t+N}) \quad (3) \end{aligned}$$

Ekvation (3) visar att det värde som skapas under ett intervall t och $t + N$ motsvarar summan av överskotten under de perioder som ingår i intervallet,

²¹ Vi utgår ifrån de redovisade överskotten, underskotten och inrullade underskotten såsom de presenteras i en inkomstblankett av näringsverksamhet (INK2). I denna redovisas överskott efter avdrag från inrullade underskott.

minus det sista underskottet, plus det första inrullade underskottet. Då analysen sträcker sig från 2017 till 2022, medför ekvation (3) att den relevanta inkomstbasen inom en given population som vi ska extrapolera till är summan av alla överskott mellan 2017 och 2022, plus det inrullade underskottet 2017, minus underskottet 2022.

För att beräkna andelen svarta arbetsinkomster divideras ändringarna till följd av en revision genom det värde som ges av ekvation (3), fast nu för det granskade beloppet inom de företag som haft en revision, inte hela populationen inom branschen. Till exempel har revisioner inom branschen *Byggindustri* lett till 51 miljoner kronor i ändringar för enskilda näringsidkare och fysiska delägare i handelsbolag. Detta ska ställas i relation till det granskade beloppet, givet av ekvation (3). De totala överskotten i de reviderade företagen summerar till 142 miljoner kronor. De inrullade underskotten 2017 uppgick till 3,3 miljoner kronor och de underskott som rullades vidare 2022 uppgick till 0,97 miljoner kronor. Det värde som ändringarna ska förhållas till är således $3,3 + 142 - 0,97 = 144$ miljoner kronor. De svarta arbetsinkomsterna som andel av den relevanta inkomstbasen blir då 35 procent ($=51/144$). De totala redovisade överskotten för enskilda näringsidkare och fysiska delägare till handelsbolag inom byggbranschen uppgick under perioden till 40 380 miljoner kronor. År 2017 rullades underskott motsvarande 153 miljoner kronor in och de underskott som rullades ut 2022 uppgick till 1 957 miljoner kronor. Den bas vi ska extrapolera till blir därmed 38 576 miljoner kronor $+ (= 153 + 40\,380 - 1\,957)$. Den svarta arbetsinkomsten för stratumet blir då $0,35 * 38\,576 = 13\,501$ miljoner kronor över hela tidsintervallet 2017-2022. Det motsvarar 2 250 miljoner kronor per år.

Bilaga 4. Branschanalys av aktiebolag med lönesumma mellan 1-5 miljoner kronor

Då delgruppen Aktiebolag med lönesumma mellan 1-5 miljoner kronor är den delgrupp som enskilt bidrar mest till de svarta inkomsterna, kommenteras här branscherna med mest svartarbete inom delgruppen. Detaljerad statistik för samtliga branscher inom delgruppen presenteras i tabell 6.

Branscherna med störst redovisade inkomster inom delgruppen är *Byggindustri*, *Verksamheter inom juridik mm*, *stöd tjänster företag* samt *Övrig parti- och detaljhandeln* (kolumn 3 i tabell 6). Sammanlagt så står dessa branscher för nästan hälften av alla redovisade arbetsinkomster bland företagen inom delgruppen. Dessa branscher har relativt höga andelar svartarbete och står därmed också för den största delen av de svarta inkomsterna inom delgruppen (se kolumn 6 i tabell 6).

Ovan diskuterades att svartarbete har minskat inom branschen *Byggindustri*. I tabell 6 framkommer att de svarta inkomsterna inom branschen minskat sedan 2010-2016 också inom delgruppen Aktiebolag med lönesumma 1-5 mkr, men de svarta inkomsterna fortfarande är stora i förhållande till redovisad arbetsinkomst. *Byggindustri* utgör 18 procent av de redovisade inkomsterna i delgruppen, men 21 procent av de totala svarta inkomsterna (kolumn 3 och 6 i tabell 6).

Även inom branschen *Bilservice* är de svarta inkomsterna stora. Andelen redovisade inkomster i branschen utgör 4 procent av de totala redovisade inkomsterna medan svarta inkomster uppgår till 7 procent. Tabellen bekräftar även att branschens bidrag till totala svarta inkomster vuxit sedan 2010-2016 (se kolumn 6 och 7 i tabell 6).

Sett till *andelen* svarta inkomster av de egna redovisade är de största branscherna *Hårvård och skönhetsalonger*, *Taxi* och *Bilservice* (kolumn 5 i Tabell 5tabell 6). Svarta inkomster utgör i dessa branscher 51, 51 respektive 45 procent av de redovisade. Detta skiljer sig till viss del från Skatteverket (2020), där det konstaterades att högst andel svarta arbetsinkomster i förhållande till deklarerad arbetsinkomst fanns bland företag där SNI kod saknades, följt av Jordbruk.

Delgruppen aktiebolag med lönesumma 1-5 miljoner kronor genomsnittliga andel svartarbete av egen redovisad arbetsinkomst är ca 24 procent, vilket är lägre än för aktiebolag med lönesumma under 1 miljon kronor (30 procent),

men delgruppens lönesumma är betydligt större och får därför större genomslag på totala uppskattade svarta inkomster.

Tabell 6. Delgrupp Aktiebolag med lönesumma mellan 1-5 mnkr, branschfördelning⁽¹⁾

Bransch	Antal företag	Redovisad arbetsinkomst		Svart arbetsinkomst			
		Mnkr	Andel av delgruppens totala redovisad arbetsinkomst	Mnkr	Andel av egen redovisad arbetsinkomst	Andel av total svart arbetsinkomst	Andel av total svart arbetsinkomst 2010-2016 ⁽²⁾
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Avloppsrening, avfallshantering	148	379	0 %	23	6 %	0 %	0 %
Bilservice	3 119	6 510	4 %	2 938	45 %	7 %	4 %
Byggindustri	13 726	30 966	18 %	8 894	29 %	21 %	22 %
El, gas, värme, vattenrening	165	404	0 %	104	26 %	0 %	0 %
Fastighetsförvaltning	2 314	5 029	3 %	1 049	21 %	2 %	4 %
Finans- och försäkringsverksamhet	1 103	2 416	1 %	569	24 %	1 %	1 %
Fiske	48	98	0 %	25	26 %	0 %	0 %
Hotell, camping mm	796	1 897	1 %	569	30 %	1 %	1 %
Härvård och skönhetssalonger	802	1 452	1 %	746	51 %	2 %	1 %
Jordbruk	1 074	2 100	1 %	541	26 %	1 %	2 %
Livsmedel och tobakshandel	567	1 121	1 %	237	21 %	1 %	1 %
Lokalvård	2 079	4 560	3 %	866	19 %	2 %	3 %
N/A	192	415	0 %	106	25 %	0 %	0 %
Mineralutvinning	98	224	0 %	0	0 %	0 %	1 %
Restauranger och barer mm	6 095	12 766	7 %	2 832	22 %	7 %	8 %
Skogsbruk	817	1 710	1 %	108	6 %	0 %	0 %

Taxi	709	1 553	1 %	792	51 %	2 %	1 %
Tillverkningsindustri	6 476	15 542	9 %	1 465	9 %	3 %	5 %
Utbildning, hälsa, sjukvård, veterinär	4 287	9 349	5 %	1 717	18 %	4 %	4 %
Verksamheter inom juridik mm, stödtjänster företag	12 943	28 027	16 %	7 534	27 %	18 %	20 %
Vägtransport av gods	2 590	6 061	3 %	1 686	28 %	4 %	4 %
Övrig parti- och detaljhandeln	12 001	26 849	15 %	6 316	24 %	15 %	14 %
Övrig transport- magasinering och kommunikation	5 012	11 367	6 %	2 351	21 %	6 %	3 %
Övriga personliga tjänster	2 061	4 204	2 %	1 277	30 %	3 %	1 %

Not (1): Siffrorna är avrundade.

Not (2): Avser de siffror som presenteras i Skatteverket (2020).

Postadress: 205 30 Malmö Telefon: 0771-567 567
skatteverket@skatteverket.se, www.skatteverket.se